

Templed ymateb Polisi Cynllunio Cymru Drafft: Argraffiad 10

Mae'r templed yma ar gyfer ymateb i'r elfennau sy'n ymwneud a'r gyfundrefn gynllunio a'r Gymraeg yn ymgynghoriad Llywodraeth Cymru ar [Bolisi Cynllunio Cymru](#). Mae angen ymateb i'r ymgynghoriad erbyn 18 Mai 2018.

Mae ymatebion posib wedi eu darparu o dan benawdau perthnasol y [ddogfen ymgynghori](#)

Nod yr ymgynghoriad yw sicrhau bod Polisi Cynllunio Cymru yn cyd-fynd â'r saith o "nodau llesiant" a geir yn Ndedd Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Un o'r nodau llesiant hyn yw creu Cymru "lle mae'r Gymraeg yn ffynnu". Mae'r ymgynghoriad yn gyfle i holi a yw'r gyfundrefn gynllunio yn gwneud digon i ddangos sut y mae'r system gynllunio yn cyfrannu at greu Cymru "lle mae'r Gymraeg yn ffynnu."

Mae'r ymgynghoriad yn gyfle i gyflwyno rhai o'r dadleuon a geir yn *papur drafod ar yr angen lleol am dai a'r Gymraeg yn y system gynllunio* Siân Gwenllian AC.

Creu Lleoddedd

Nid yw NCT20 yn darparu digon o arweiniad ar sut i gynnal asesiad o effaith ieithyddol fel rhan o Arfarniad o Gynaliadwyedd wrth greu Cynllun Datblygu Lleol. Mae angen methodoleg llawer mwy cyson a chadarn.

Mewn llythyr at Lywodraeth Cymru ym mis Mawrth 2016, dywedodd Comisiynydd y Gymraeg mai "un o'r diffygion mwyaf yn y broses gynllunio yng Nghymru ar hyn o bryd yw'r diffyg arweiniad a gynigir i awdurdodau cynllunio ar fethodoleg safonol a chyson ar gyfer cynnal asesiadau effaith cynllunio ar yr iaith Gymraeg".

Mae hyn yn cymharu yn anffafriol â'r arweiniad mwy penodol a'r adnoddau mwy sylweddol a roddir i asesu effeithiau o dan rannau eraill o'r Arfarniad o Gynaliadwyedd (er enghraifft, yr effaith amgylcheddol a'r adnoddau a roddir i Cyfoeth Naturiol Cymru i asesu hyn).

Ar hyn o bryd, mae'n rhaid adolygu Cynlluniau Datblygu Lleol bob pedair blynedd, ynghyd â chynnal proses fonitro flynyddol. Mae angen canllawiau cliriach yn y maes hwn, er mwyn cydnabod unrhyw newidiadau a fu yn sefyllfa'r Gymraeg yn yr ardal dan sylw yn ystod y cyfnod adolygu neu fonitro. Dylid adlewyrchu'r canllawiau hyn wedyn yn NCT20.

Mae diffyg arweiniad ynghylch pa bryd a sut i gyflwyno "mesurau lliniaru" a mesurau i hybu'r Gymraeg yn y Cynllun Datblygu Lleol, ar ôl cynnal yr asesiad o'r effaith ieithyddol.

Nid yw'n glir pryd y dylid ystyried effaith ieithyddol ceisiadau unigol.

O dan Ddedd Cynllunio (Cymru) 2015, mae'n ddyletswydd ar awdurdodau i ystyried unrhyw fater sy'n ymwneud â'r Gymraeg wrth ddelio â cheisiadau unigol am ganiatâd cynllunio, os yw hynny'n berthnasol i'r cais.

Serch hynny, mae NCT20 yn datgan: "Ni ddylid fel rheol cynnal asesiad o effaith ceisiadau cynllunio ar y Gymraeg gan y byddai hynny'n dyblygu gwaith yr Arfarniad o Gynaliadwyedd ... Cyhyd â bod yr Arfarniad o Gynaliadwyedd wedi ystyried y Gymraeg, ni fyddai asesu'r effaith yn ystod y broses ymgeisio yn seiliedig ar unrhyw wybodaeth bellach".

Mewn geiriau eraill, os bydd asesiad o'r effaith ieithyddol wedi'i gynnal wrth baratoi'r Cynllun Datblygu Lleol, byddai'r awdurdod lleol eisoes wedi ystyried materion yn ymwneud â'r Gymraeg mewn perthynas ag unrhyw gais unigol pan ddeuai'r cais hwnnw i law.

Yr unig eithriad i'r "rheol" hon, meddai NCT 20, yw y gellid cynnal asesiad o effaith ieithyddol ceisiadau cynllunio pan fydd y datblygiadau dan sylw ar hap-safleoedd – hynny yw, safleoedd sydd heb eu dynodi yn y Cynllun Datblygu Lleol. Fel arfer, dim ond pan fydd y datblygiadau hyn yn rhai mawr (dros 10 o anheddau neu 1,000 metr sgwâr) y cynghorir

awdurdodau i gynnal asesiad o effaith y datblygiad ar y Gymraeg, a hynny pan fydd y datblygiad hwnnw mewn ardal sydd wedi'i diffinio'n un ieithyddol sensitif.

Mae NCT 20 yn datgan mai un strategaeth bosibl yn y Cynllun Datblygu Lleol yw dynodi ardaloedd o "sensitifrwydd neu arwyddocâd ieithyddol". Drwy wneud hyn, bydd yr awdurdod lleol yn "dangos yn glir i gymunedau a datblygwyr lle gall defnydd o'r Gymraeg fod yn ystyriaeth".

Os yw awdurdod yn awyddus i greu ardal o'r fath, mae'n arwyddocaol bod NCT 20 yn pwysleisio bod yn "rhaid cefnogi eu pwrpas a'u ffiniau gyda thystiolaeth". Mae'n dweud hefyd nad yw data'r Cyfrifiad yn unig yn ddigon, ond does dim ymhelaethu ar hyn.

Mae angen diwygio'r Polisi Cynllunio a'r NCT20 er mwyn:

- Rhoi arweiniad cryf ar sut i gynnal asesiad o effaith ieithyddol fel rhan o Arfarniad o Gynaliadwyedd wrth greu Cynllun Datblygu Lleol yn seiliedig ar fethodoleg llawer mwy cyson a chadarn.
- Rhoi mwy o eglurder ynghylch ystyriaethau'n ymwneud â'r Gymraeg wrth fonitro ac adolygu'r Cynllun Datblygu Lleol.
- Rhoi mwy o arweiniad ynghylch y mesurau lliniaru a mesurau i hybu'r Gymraeg sydd i'w cyflwyno ar ôl cynnal yr asesiad o'r effaith ieithyddol.
- Adlewyrchu'r dyletswydd dan Deddf Cynllunio (Cymru) 2015, ar awdurdodau i ystyried unrhyw fater sy'n ymwneud â'r Gymraeg wrth ddelio â cheisiadau unigol am ganiatâd cynllunio, os yw hynny'n berthnasol i'r cais.
- Darparu arweiniad cryfach o lawer ynghylch y diffiniad o ardaloedd o sensitifrwydd ieithyddol, a'r ffactorau sydd i'w hystyried wrth eu dynodi. Dylid rhoi sylw wrth wneud hyn i anghenion yr ardaloedd Cymreiciaf eu hiaith o ran darparu seilwaith a chyfleusterau.

Tai

Does dim dyletswydd ar awdurdodau lleol yng Nghymru i greu cofrestr o bobl sy'n dymuno cael gafael ar dir i adeiladu eu cartref eu hunain arno. Does dim angen cynnal cofrestr o'r plotiau sydd ar gael chwaith. At hynny, does gan Lywodraeth Cymru ddim dogfennau polisi na chanllawiau yn y maes hwn. Er mwyn mynd i'r afael a hyn:

- Dylai fod yn orfodol ar awdurdodau lleol Cymru i gynnal cofrestri o bobl sy'n dymuno cael tir i godi eu tai eu hunain.
- Dylai Llywodraeth Cymru gynnig arweiniad ar hyn trwy ddarparu canllawiau neu ddogfennau polisi.

Cyfleusterau Cymunedol

Mae angen arweiniad cryfach o lawer yn Polisi Cynllunio Cymru a NCT20 ynghylch y diffiniad o ardaloedd o sensitifrwydd ieithyddol, a'r ffactorau sydd i'w hystyried wrth eu dynodi. Mae hefyd angen arweiniad ar sut i gyflawni anghenion ardaloedd Cymreiciaf eu hiaith o ran darparu seilwaith a chyfleusterau, er enghraifft, ysgolion.